

Vår dato: 19.03.2026

Vår ref.: 26/082

Ark: 026

Deres ref:

Nasjonalarkivet

Planprogram for ny nasjonal strategi for privatarkiv. Høringsinnspill

Vi viser til høringsbrev av 3. mars 2026.

Det er positivt at planprogrammet sendes på høring, og veldig bra at arkivmiljøet involveres såpass tidlig i strategiarbeidet. Det er også etter vårt syn stort sett et godt planprogram, med gode ambisjoner for den videre strategiprosessen. Vi har likevel noen innspill til programmet og den videre prosessen:

Bakgrunn og formål

Det vises til den forrige privatarkivstrategien fra 2015 (revidert i 2018) og at målene i denne strategien i stor grad er realisert. Dette er en sannhet med modifikasjoner, og gir et for positivt inntrykk av tilstanden i landet. Det vises til fylkesvise bevaringsplaner og samhandlingsplaner, som nå i hovedsak er på plass. Når det gjelder andre punkter i strategien, er målsetningene fortsatt relevante å ta med videre i den nye strategien. Mange av de samme utfordringene som var i 2015 er fortsatt sterkt gjeldende i 2026. Det gjelder målet om en helhetlig samfunnsdokumentasjon - at det er bevart relevante arkiver fra hele samfunnet. Det samme gjelder for målet om å øke samfunnets bevissthet om viktigheten av bevaring av privatarkiv. Det er også fortsatt store utfordringer med mangelfullt utbygde arkivbevarende institusjoner på regionalt nivå.

Mål for strategiarbeidet

De fire målene er gode, men vi har noen kommentarer:

Pkt. 1: Her nevnes spesifikke grupper og samfunnsområder. Vi synes det er uheldig å konkretisere, med fare for at noe da utestenges, og foreslår heller å bruke en mere overordnet formulering, for eksempel styrke bevaring og tilgjengeliggjøring av privatarkiver som dokumenterer samfunnsutviklingen (dvs. samfunnet i hele sin bredde). Det bør også presiseres at det i hovedsak er fokus på samtidens aktører (samtidsdokumentasjon).

De øvrige punktene løfter fram viktige målsetninger, og vi regner med disse blir ytterligere konkretisert i det videre strategiarbeidet.

Tema og problemstillinger som skal utredes i strategiarbeidet

Det er bra at arbeidsgruppa skal utarbeide en status for privatarkivene nasjonalt. Her mener vi imidlertid det ikke er tilstrekkelig med data fra arkivstatistikken, men at man må gå grundigere til verks. Det bør utføres analyser av den samlede bestanden på nasjonalt nivå; hvilke typer arkiver er bevart, hvilke samfunnssektorer er dekket/ikke dekket, er det åpenbare mangler eller skjevheter osv. Resultatene av analysen må igjen danne grunnlag for strategien og konkrete tiltak.

Gitt de begrensede ressursene som er på privatarkivfeltet pr. i dag, er det nødvendig med tydelige prioriteringer. Her ser vi det som viktig at Nasjonalarkivet tar lederrollen og koordinerer innsatsen. Den overordnede målsetningen må være å sørge for en helhetlig samfunnsdokumentasjon.

Når det gjelder utfordringsbildet for privatarkivfeltet i dag, er vi enige i kulepunktene som skisseres, men mener det må føyes til et ekstra kulepunkt; mangelen på regionale depotløsninger for privatarkiver. I mange fylker mangler det bevaringsinstitusjoner som jobber systematisk og helhetlig med privatarkiver. Institusjoner som har et klart mandat fra sine eiere til å arbeide med privatarkiver, og med tilhørende finansiering og kompetanse. Dette er etter vårt syn en av hovedutfordringen for privatarkivarbeidet i Norge, og dette må synliggjøres i strategiarbeidet.

Vi foreslår også at arbeidsgruppa ser på organiseringen av nettverksarbeidet, dvs. det privatarkivnettverket Nasjonalarkivet drifter. Det har vært, og er fortsatt, viktig med nettverk, men strategiprosessen er en god anledning for å vurdere om det er behov for endringer. Det kan for eksempel være fornuftig å etablere et nettverk for privatarkiv på ledernivå, etter mønster fra KAI-leder nettverket, der også Nasjonalarkivet deltar på direktørnivå.

Prosess og organisering

Det er en fornuftig organisering med en styringsgruppe og en arbeids/referansegruppe. Vi har imidlertid innspill til gruppenes sammensetning. Vi mener det bør være med en representant for fylkesarkivene i hver av gruppene. Fylkesarkivene (og IKAer/byarkiv med et klart privatarkivmandat) er de institusjonene som arbeider mest profesjonelt og målrettet med privatarkiver i hele sin bredde på regionalt nivå. Dette gjenspeiles også i arkivstatistikken. Det er også de institusjonene som best kjenner utfordringene mht. politisk forankring, organisering og finansiering regionalt. Slik arbeidsgruppa er foreslått sammensatt i planprogrammet, representerer flertallet av medlemmene statlige institusjoner eller institusjoner med en sterk statlig finansiering. De representerer også spesifikke nisjer tematisk sett. Det er etter vår mening viktig at styrings- og arbeidsgruppene i størst mulig grad gjenspeiler privatarkivlandskapet i hele sin bredde.

Ang. fremdriftsplanen så mener vi det er viktig at det settes av nok tid til kunnskapsinnhenting og analyser. Dersom det viser seg å bli for knapt med tid, er det bedre at ferdigstillingen av strategien utsettes noe, enn at man kutter ned på forarbeidet.

Med hilsen

Karianne Schmidt Vindenes
Avdelingsdirektør